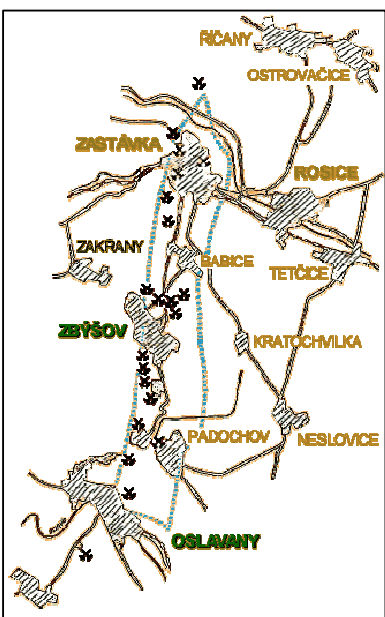

HISTORIE DOLOVÁNÍ UHLÍ NA ROSICKU - OSLAVANSKU

Rosicko-oslavanská pánev patřila k nejstarším a nejmenším černouhelným pánvím na území České republiky. Nachází se asi dvacet kilometrů západně od Brna a svojí rozlohou zasahuje ze severu k jihu obce Zastávka (dříve Boží Požehnaní), Babice, Zbýšov, Padochov a Oslavany. První zpráva o nález uhlí na Moravě je z roku 1753. V Oslavanech - jižní části revíru, se započalo s těžbou kolem roku 1755. Až do roku 1783 se černé uhlí na Moravě těžilo jedině na oslavanském panství. Na rosickém panství v Zastávce se začalo těžit o pět let později v roce 1788, i když první písemný záznam o nález uhlí v této části je z 23. září 1769. Těžila se zde také kamencová břidlice. Místní uhlí se plně kvalitou vyrovnalo nejlepšímu druhu uhlí těženého v cizině. Od poloviny 18. století se projevoval citelný nedostatek dříví - v té době jediného známého paliva v habsburských zemích. Nález uhlí na Rosicku-Oslavansku měl obrovský význam nejen pro rozvoj brněnského průmyslu, ale i samotného města Brna i Vídně.

Zpočátku se uhlí sbíralo z povrchu, pak hlubinným způsobem. Důl Jindřich II. Se stal dokonce se svými 1550 m nejhlubším černouhelným dolem ve střední Evropě. V dobách, kdy uhlí nebylo jako palivo známé, převažovala těžba břidlicových lupků. Z nich byl získáván kámenec pro koželužnictví a papírnictví až do doby, než byl vyroben kámenec umělý. Z kamence se vařením získával ledek, potřebný při výrobě kyseliny sírové, která byla nutná při výrobě stříelného prachu.

Těžba probíhala nezávisle ve třech těžbařských společnostech. V Oslavanech a Zbýšově to byla Müllerova společnost, kterou v roce 1869 koupila Innerbergská společnost ve Vídni. Ve Zbýšově společnost Rahnova (později Láska Boží) a v Zastávce těžištno Rytíř Herring a spol. Těžištno Rytíř Herring a spol. bylo založeno v roce 1803 a trvalo do roku 1870, kdy se stalo Rosickou báňskou společností (RBS) se sídlem v Božím Požehnaní (od roku 1920 název obce Zastávka). Když pak v roce 1881 koupila doly Innerbergské společnosti a doly Padochovské a Oslavanech, stala se majitelkou všech dolů revíru, kromě dolu Jindřich a Antonín společnosti Láska Boží. K fúzi těchto dvou společností došlo v roce 1935, a tak vznikla Rosická báňská společnost Láska Boží se sídlem v Zastávce u Brna.

Přelom 19. a 20. lze nazvat zlatým obdobím revíru. Dochází k modernizaci, zvyšuje se těžba (na některých dolech až na pětinašobek), staví se ocelové těžní věže (do té doby dřevěné), zavádí se umělé větrání, zdokonalují se důlní lampy, těžní klece, čerpadla, doprava rubaniny v dole i na povrchu. Oslavanský důl Kukla byl v roce 1911-1913 přebudován na centrální šachtu jižní části revíru. Veškerá těžba byla pak dodávána do právě vybudované oslavanské elektrárny, která se stala první přespolní velkokapacitní elektrárnou v českých zemích. Město Brno bylo napojeno vedením o nejvyšším napětí v tehdejší Rakousko-Uhersku (44 kV). Elektřinou z Oslavan byla elektrifikována západní a jižní Morava.

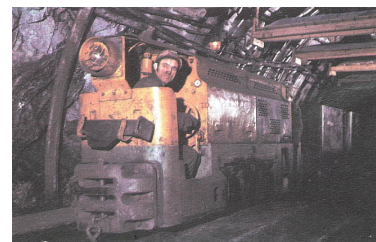
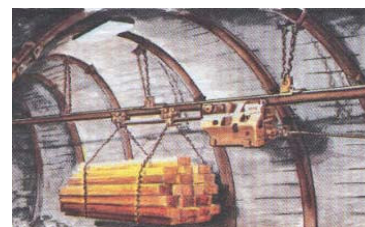

Rosicko-oslavanský uhelný revír byl svědkem celé řady stávek: 1875, 1889, 1898, 1907, 1917, 1920, 1923, 1926, 1928 a 1932. Mzdy horníků byly nejnižší ze všech uhelných revírů monarchie. Roku 1920 se obce a města pánve účastnily tzv. prosincové stávky, jež vyústila v boje o oslavanskou elektrárnu. Stávka byla potlačena vojskem. Nejvýznamnější stávkou byla stávka v období hospodářské krize na přelomu let 1932-1933. Trvala 16 týdnů a do historie republiky se zapsala jako nejdelší stávka. Byla podporována celým širokým okolím, ale výsledek byl, že do práce bylo přijato zpět cca 75 % horníků, průměrný výkon jednoho horníka se zvýšil o čtvrtinu a mzdy klesly v průměru o 7 procent.

Po II. světové válce nastupuje období rekordů a údernictví; tomu později odpovídaly i vysoké výdělky. V regionu však vysoko vzrostl počet invalidních důchodců. Nárůst roční těžby kulminoval v roce 1963, kdy bylo vytěženo 751 668 tun černého uhlí. V průběhu sedmdesátých let byla těžba centralizována na nově zbudovaný důl Jindřich II ve Zbýšově, který se stal nejhlubším černouhelným dolem v České republice a podílil se na prvenství ve Střední Evropě. Těžilo se v něm v hloubce 1428,4 metrů, dosažitelná dopravní hloubka byla až 1550 metrů. Po centralizaci těžby sloužily ostatní doly jako vtažné a výdušné jámy a k odčerpávání vody.

V roce 1992 byly provozy na všech dolech zastaveny, těžní věže demontovány, šachty zasypány nebo jen uzavřeny betonovou "zátkou". Zůstala jen těžní věž dolu Jindřich II ve Zbýšově, těžní věž dolu Simson ve Zbýšově (r. 1987 prohlášena za technickou památku) a torzo těžní věže dolu Kukla - Václav Nosek v Oslavanech. Objevením uhlí a rozvojem těžby se celý region během 250 let proměnil k nepoznání. Původní zemědělsky zaměřené obce se během pár generací staly hornickými. Dříve chudé vesnice se staly bohatšími, lidnatějšími a život v nich se zásluhou onoho "černého zlata" změnil. Ostatně nebýt uhlí, neexistuje ani obec Zastávka, která vznikla teprve s rozvojem těžby.

Nahore : těžní věž dolu Simson ve Zbýšově – technická památka
Vlevo nahore : důl Julius v Zastávce – jeden z nejhlubších (790m)
Vlevo dole : elektrárna v Oslavanech ve dvacátých letech
Vpravo dole : důlní lokomotiva BND 15 (ČKD 1966), toho času v expozici Muzea průmyslových železnic (www.mpz-brno.cz) na zámku v Oslavanech

© Vlastivědný spolek

Rosicko-Oslavanska

www.rosicko-oslavansko.cz www.e-metro.cz

info@rosicko-oslavansko.cz

HISTORIE ELEKTRÁRNY V OSLAVANECH (1911 - 1993)

- nejstarší parní elektrárny na Moravě

Rozmach průmyslu v Brně si na počátku 20. století přímo vynutil levnější a hospodárnější zdroj síly pro průmysl než byla pára. Tehdejší elektrárna v Brně již nestačila pokrýt spotřebu elektrického proudu, a tak se hledaly zdroje jiné. Nejvhodnějším návrhem byla výstavba výkonné elektrárny v Oslavanech. Uhlí z jižní části revíru bylo méněhodnotné, téměř neprodejně; pro spalování uhlí v kotlích elektrárny však vyhovovalo. Pro provoz byla také nutná větší potřeba vody. I tuto podmínku lokalita splňovala. Leží totiž na stejnojmenné řece. Definitivně se tak rozhodlo, že se v Oslavanech zbuduje "přespolní velkoelektrárna".

Výstavka probíhala v letech 1911 - 1913. Plány, dodávky a výstavbu elektrárny prováděla berlínská firma AEG Union pro OELAG - společnost pro rozvod elektrického proudu ve Vídní. Instalováno bylo šest kotlů o provozním tlaku 15 atmosfér při teplotě páry 375°C. Ve strojovně pak byly do provozu uvedeny dva turboalternátory, každý s výkonem 3,4 MW. Přestože dodávky elektrického proudu pro Brno se uskutečňovaly již dříve, oficiálně byl provoz elektrárny zahájen 1. dubna 1913. Elektrický proud se pomocí dvojitého vedení o 44 tisíc voltů (v té době nejvyšší napětí v Rakousko-Uhersku) transportovala do Černovic a odtud k odběratelům v Brně a okolí.

Již během výstavby elektrárny se předpokládalo, že tato výroba elektrického proudu bude nedostatečná, a proto se objednaly další dva kotle a jedno soustrojí s výkonem 4,5 MW. Na počátku první světové války se uskutečnily dodávky a okamžitě byly uvedeny do provozu.

Protože se požadavky na dodávku elektřiny stále zvyšovaly a elektrárna byla přetěžovaná, rozhodlo se o výstavbě dalšího zařízení. V roce 1918 byl zprovozněn další generátor, který jako jediný stroj na elektrárně měl pouze 1 500 ot/min (ostatní měly 3 tis. otáček). V roce 1919 se uvedlo do provozu dalších šest kotlů s pohyblivými rošty, na které padalo drcené uhlí převážně z nedalekého dolu Kukla. Přesto se požadavky na výkon elektrárny neustále zvyšovaly. V roce 1922 byl postaven další 16 MW stroj; v r. 1929 se výkon zvýšil o dalších 14 MW. Celkově bylo instalováno 49,8 MW. V kotelně byly v roce 1929 postaveny dva granulační kotle o výkonu 2x30 tun páry za hodinu. Celkový výkon kotelny byl v té době 182 tun páry za hodinu. Ve třicátých letech správní rada Západoomoravských elektráren rozhodla, že se zastaralé a nevhodné zařízení v Oslavanech zruší a provede se zcela nová výstavba. Na místě staré kotelny se tak v r. 1941 postavily dva práškové kotle s mlýnicemi o výkonu 2x60 t/h, v r. 1944 kotel o výkonu 120 t/h a v r. 1948 poslední kotel této rekonstrukce o výkonu 150 t/h. I strojovna byla rekonstruována. V letech 1942 až 1950 se uvedly do provozu tři turbogenerátory o celkovém výkonu 63 MW. V roce 1964 byl postaven moderní 50 MW blok. Kotel měl provozní tlak 140 atmosfér při teplotě páry 560°C s mezipřehříváním. Turbína byla třístupňová. Maximální výkon elektrárny byl 115 MW.

Z důvodu útlumu a zastavení dodávek uhlí z rosicko-oslavanského revíru byla 30. května 1993 oslavanská elektrárna zastavena. Výroba elektrického proudu, kterou nepřetržitě osmdesát let produkovala, byla ukončena. Navždy umlkl její charakterický zvuk a parní siréna, která denně osmkrát houkala. Od té doby nejen že zde padá bílý sníh, ale také zůstává bílý ležet. Krátce nato byla její technologická část a některé stavby zlikvidovány. Elektrárna ve svém největším rozmachu zaměstnávala až 450 zaměstnanců. Historii elektrárny je věnována část expozice hornictví a energetiky v oslavanském zámku, kde autor pan Jan Kyselák pro návštěvníky připravil překvapení v podobě velína elektrárny, který upravil tak, že dokáže simulovat její chod. Najdeme zde historické telefony a fungující telefonní ústřednu, model průběhu elektrifikace Brněnského okresu a bohatou fotodokumentaci i řada unikátních projektových dokumentů.

© Vlastivědný spolek

Rosicko-Oslavansko

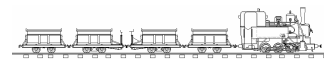
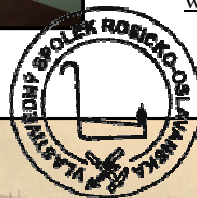
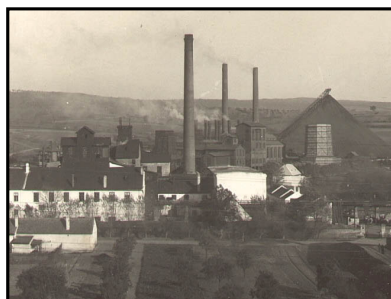
www.rosicko-oslavansko.cz

info@rosicko-oslavansko.cz

Muzeum průmyslových železnic

www.mpz-brno.cz

mpz@seznam.cz

Děkujeme partnerům

Veletřhy Brno, a.s. největší mezinárodní veletrhy cestovního ruchu v ČR.

GO + Regiontour Brno 11. - 14.1.2007

Navštivte expozici muzea v pavilonu V (www.bvv.cz/regiontour)

Jihomoravský kraj www.kr-jihomoravsky.cz

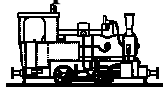
Obec Zastávka www.zastavka.cz

Obec Babice u Rosic www.babiceurosic.cz

Město Zbýšov www.mestozbysov.cz

Mikroregion Kahan

Skupina ČEZ www.cez.cz

SKUPINA ČEZ

